СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

КАТЕДРА „СТАТИСТИКА И ПРИЛОЖНА МАТЕМАТИКА“

КРЪГЛА МАСА
С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Свищов, 16 октомври 2020 г.

Сборник с доклади

Кръглата маса е организирана в изпълнение на научноизследователски проект №13-2020 „Статистически измерения на регионалните различия и неравенства между Северна и Южна България“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Красимира Славева – Ръководител на проекта
Доц. д-р Пламен Петков – Ръководител катедра „Статистика и приложна математика“
Доц. д-р Стела Касабова
Гл. ас. д-р Ваня Ганева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Поля Ангелова

Членове:
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Стела Касабова
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Екатерина Тошева
Доц. д-р Атанас Атанасов

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1892-7

СЪДЪРЖАНИЕ

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА В БЪЛГАРИЯ

НЕОБХОДИМО ЛИ Е НОВО ТЕРИТОРИАЛНО ДЕЛЕНИЕ НА СТРАНАТА – ЗАЩО, КАК И КОГА?
Борислав Борисов, проф. дн 7

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ НА ПАЗАРА НА ТРУДА, НАСТЪПИЛИ В СЛЕДСТВИЕ ПАНДЕМИЧНАТА КРИЗИСНА ОБСТАНОВКА
Венелин Терзиев, инж., проф., дн 15

ТРАНСПОРТНАТА СВЪРЗАНОСТ И ИНВЕСТИЦИИТЕ ВЪВ ФОКУСА НА ПЛАНОВЕТЕ ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНИТЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (ПО ПРИМЕРА НА БЕЛЕНЕ И ПОРДИМ)
Андрей Захариев, проф. д-р, Стоян Проданов, проф. д-р, Анелия Радулова, доц. д-р, Силвия Заркова, д-р, Борислав Лазаров, докторант 32

ПОЛИТИКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПЕРИФЕРНИТЕ РАЙОНИ
Маргарита Богданова, проф. д-р 42

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И ТЕНДЕНЦИИ ПРИ ОЦЕНКАТА НА БЕДНОСТТА В БЪЛГАРИЯ
Поля Ангелова, проф. д-р..... 50

ИНТЕГРИРАНОТО ПЛАНИРАНЕ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
Евелина Парашкевова, доц. д-р..... 59

ТЕРИТОРИАЛНОТО УСТРОЙСТВО НА БЪЛГАРИЯ КАТО ФАКТОР ЗА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ
Камен Петров, доц. д-р..... 68

РЕГИОНАЛНО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРИЯ – АЛТЕРНАТИВИ МЕЖДУ СЕВЕРА И ЮГА
Камен Петров, доц. д-р, Радослав Костев, докторант..... 77

АНАЛИЗ НА РАЗЛИЧИЯТА В КЛЮЧОВИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Красимира Славева, доц. д-р..... 85

ЛОГИСТИЧНИТЕ ВЕРИГИ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ТЕРИТОРИАЛНА КОХЕЗИЯ
Маруся Линкова, доц. д-р, Елица Лазарова, гл. ас. д-р..... 97

ИЗСЛЕДВАНЕ НА РЕГИОНАЛНАТА ДИФЕРЕНЦИАЦИЯ В БЪЛГАРСКАТА СИСТЕМА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ С КЛЪСТЕРЕН АНАЛИЗ
Пламен Петков, доц. д-р, Елеонора Минева-Димитрова, ас. д-р..... 105

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В ДОХОДИТЕ И АСОРТИМЕНТНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВАТА В БЪЛГАРИЯ
Симеонка Петрова, доц. д-р..... 115

БИЗНЕС СРЕДАТА КАТО ФАКТОР ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
Стела Касабова, доц. д-р..... 122

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РЕГИОНАЛНИТЕ ДИСБАЛАНСИ ЧРЕЗ ПРОМЕНИ В АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРИТОРИАЛНОТО ДЕЛЕНИЕ НА СТРАНАТА
Тихомир Личев, доц. д-р, Катя Личева, доц. д-р..... 130

ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ – КЛЮЧОВ ФАКТОР ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА РАЗЛИЧИЯТА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Христо Сирашки, доц. д-р..... 138

ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО НА РЕГИОНАЛНИТЕ ДИСБАЛАНСИ
Десислава Алексиева, гл. ас. д-р..... 146

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА В МАЛКИТЕ ОБЩИНИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ
Методи Иванов, гл. ас. д-р 153

РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ И ИЗМЕРЕНИЯ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ НА БПЦ
Петкан Илиев, гл. ас, д-р..... 161

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ МЕГАПОЛИС В ЮЖНА БЪЛГАРИЯ СРЕЩУ ОАЗИСИТЕ В СЕВЕРНА БЪЛГАРИЯ
Петя Василева, гл. ас. д-р..... 173

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В НАПОЯВАНАТА ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Радка Ненова, гл. ас. д-р..... 181

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ
Таня Тодорова, гл. ас. д-р 190

РЕГИОНАЛНИ АСИМЕТРИИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ В БЪЛГАРИЯ (2014-2020)
Юлиян Господинов, гл. ас. д-р 197

СЪПОСТАВИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ИНДУСТРИЯТА В СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Явор Станев, гл. ас. д-р 205

ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ, ДЕМОГРАФСКИ ПРОБЛЕМИ В БЪЛГАРИЯ

ВРЪЗКАТА “УРБАНИЗАЦИЯ - ПОТРЕБНОСТИ ОТ ЗДРАВЕ И ЗДРАВОСЛОВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ”. МЕТОДИ ЗА ИЗМЕРВАНЕ
Анастасия Марчева, доц. д-р 213

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ПАЗАРА НА ТРУДА В ОБЛАСТ ПЛЕВЕН
Галина Тодорова, доц. д-р 220

ОТНОСНО НЯКОИ МАКРОИКОНОМИЧЕСКА ДАННИ – ПРЕДПОСТАВКА ЗА ИДЕНТИФИЦИРАНЕ ИНОВАЦИОННИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Искра Пантелеева, доц. д-р 228

МАЩАБИ НА БЪЛГАРСКИТЕ ФИНАНСОВИ АГРОПАЗАРИ
Любомир Любенов, доц. д-р, Анелия Любенова, д-р 237

ОПЕРАТИВЕН КОНТРОЛИНГ ВЪВ ФИРМАТА
Людмил Б. Кръстев, доц. д-р 247

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО СБЛИЖАВАНЕ СПОРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СТЪЛБ НА СОЦИАЛНИТЕ ПРАВА
Маргарита Шопова, доц. д-р, Тихомир Върбанов, гл. ас. д-р, Евгени Овчинников, ас. д-р 254

ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ РАЗВИТИЕ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ
Марина Николова, доц. д-р 263

„ЗА“ И „ПРОТИВ“ ДОПЪЛНЕНИЕТО НА МЕТОДИКАТА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЛИНИЯТА НА БЕДНОСТ В БЪЛГАРИЯ
Николай Нинов, доц. д-р 273

БИЗНЕС СРЕДАТА И ПИВОВАРНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В БЪЛГАРИЯ
Сергей Найденов, доц. д-р 282

СОЦИАЛНОТО НЕРАВЕНСТВО – КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА И ИЗМЕРВАНЕ
Ваня Ганева, гл. ас. д-р 290

КОРПОРАТИВНА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ В УСЛОВИЯТА НА КОВИД-19
Емил Николов, гл. ас. д-р 298

СТАТИСТИЧЕСКО ИЗУЧАВАНЕ НА ЗАСТРАХОВКА „КАРГО“ В БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2010-2019 Г. – СЪВРЕМЕННИ ИЗМЕРЕНИЯ
Милен Митков, гл.ас. д-р 306

УВЕЛИЧАВАНЕ НЕДОСТИГА НА РАБОТНА СИЛА В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
Милена Владимирова, гл. ас. дм 316

УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ В ЕВРОПЕЙСКАТА СОЦИАЛНА ПРОГРАМА
Иванка Янкова, докторант 323

ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ, ДЕМОГРАФСКИ ПРОБЛЕМИ В ЕВРОПА

MULTIVARIATE ANALYSIS – A GREAT TOOL FOR A MULTIVARIATE WORLD
Carlos A. Coelho, Full Professor of Statistics PhD 331

DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN THE REGION OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE: THE VISEGRAD FOUR AND UKRAINE
Yevhen Savelyev, Prof. DSc (Econ.), Vitalina Kuryliak, Prof. DSc (Econ) 336

ASSESSMENT OF ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ENVIRONMENTAL COSTS
Antonina Sydorova, Prof. DSc (Econ.), Olena Cherenkevich, PhD Student, Hanna Anisimova, Research Assist. PhD 343

CROSS-BORDER TRADE OF UKRAINE AND THE VISEGRAD FOUR COUNTRIES
Mariia Lyzun, Prof. DSc (Econ.), Ihor Lishchynskyy, Prof. DSc (Econ.)..... 352

FORECASTING SERBIAN GDP GROWTH AND UNEMPLOYMENT RATE USING VAR MODEL
Vinko Lepojević, Full professor, PhD, Tadija Djukić, Full professor, PhD..... 358

РЕГИОНАЛЬНЫЕ РАЗЛИЧИЯ ПОВЕДЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19, НА ПРИМЕРЕ МОЛДОВЫ, БОЛГАРИИ И РУМЫНИИ (MD, BG, RO)
Эдуард Хырбу, доц. к.э.н. 366

ПОЗДРАВИТЕЛНИ АДРЕСИ..... 373

CONTENTS

REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITIES IN BULGARIA

IS A NEW TERRITORIAL DIVISION OF THE COUNTRY NEEDED – WHY, HOW AND WHEN
Borislav Borisov, Prof. DSc..... 7

REGIONAL DIFFERENCES ON THE LABOR MARKET AS A RESULT OF THE PANDEMIC CRISIS
Venelin Terziev, Eng., Prof, DSc..... 15

TRANSPORT CONNECTIONS AND INVESTMENTS IN THE FOCUS OF THE PLANS FOR INTEGRATED DEVELOPMENT OF MUNICIPALITIES IN THE REPUBLIC OF BULGARIA (ON THE EXAMPLE OF BELENE AND PORDIM)
Andrey Zahariev, Prof. PhD., Stoyan Prodanov, Prof. PhD., Anelia Radulova, Assoc. Prof. PhD., Silvia Zarkova, Ph.D., Borislav Lazarov, PhD Student..... 32

POLICIES FOR PERIPHERAL REGIONS DEVELOPMENT
Margarita Bogdanova, Prof. PhD..... 42

REGIONAL DIFFERENCES AND TRENDS IN EVALUATION OF POVERTY IN BULGARIA
Polya Angelova, Prof. PhD..... 50

INTEGRATED PLANNING AS A TOOL FOR OVERCOMING REGIONAL DIFFERENCES
Evelina Parashkevova, Assoc. Prof. PhD..... 59

THE TERRITORIAL ORGANIZATION OF BULGARIA AS A FACTOR FOR REGIONAL DEVELOPMENT
Kamen Petrov, Assoc. Prof. PhD..... 68

REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT IN BULGARIA - ALTERNATIVES BETWEEN THE NORTH AND THE SOUTH
Kamen Petrov, Assoc. Prof. PhD, Radoslav Kostev, PhD Student..... 77

ANALYSIS OF THE DIFFERENCES IN KEY INDICATORS FOR THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF NORTH AND SOUTH BULGARIA
Krasimira Slaveva, Assoc. Prof. PhD..... 85

LOGISTICS CHAINS AS A TOOL FOR TERRITORIAL COHESION
Marusya Linkova, Assoc. Prof. PhD,
Elitsa Lazarova, Chief. Assist. Prof. PhD 97

STUDY OF REGIONAL DIFFERENTIATION IN THE BULGARIAN HIGHER EDUCATION SYSTEM WITH CLUSTER ANALYSIS
Plamen Petkov, Assoc. Prof. PhD,
Eleonora Mineva-Dimitrova, Assist. Prof. PhD 105

REGIONAL DIFFERENCES IN INCOME AND ASSORTMENT CONSUMPTION OF HOUSEHOLDS IN BULGARIA
Simeonka Petrova, Assoc. Prof. PhD 115

BUSINESS ENVIRONMENT AS A FACTOR FOR REGIONAL DEVELOPMENT
Stela Kasabova, Assoc. Prof. PhD 122

OPPORTUNITIES FOR REDUCING REGIONAL IMBALANCES THROUGH CHANGES IN THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL DIVISION OF THE COUNTRY
Tihomir Lichev, Assoc. Prof. PhD, Katya Licheva, Assoc. Prof. PhD 130

PROFESSIONAL TRAINING - A KEY FACTOR FOR GET OVER THE DIFFERENCES BETWEEN NORTHERN AND SOUTH BULGARIA
Histo Sirashki, Assoc. Prof. PhD 138

THE PARTNERSHIP IN MANAGING REGIONAL IMBALANCES
Desislava Aleksieva, Chief. Assist. Prof. PhD..... 146

REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITIES IN SMALL MUNICIPALITIES IN THE REPUBLIC OF BULGARIA: TRENDS AND PERSPECTIVES
Metodi Ivanov, Chief. Assist. Prof. PhD 153

REGIONAL ASPECTS AND DIMENSIONS OF THE SOCIO-ECONOMIC ACTIVITY OF THE BOC
Petkan Iliev, Chief. Assist. Prof. PhD 161

THE SOCIO-ECONOMIC MEGAPOLIS IN SOUTH BULGARIA AGAINST THE OASIS IN NORTHERN BULGARIA
Petya Vasileva, Chief. Assist. Prof. PhD 173

REGIONAL DIFFERENCES IN IRRIGATED ARABLE LAND BETWEEN NORTHERN AND SOUTHERN BULGARIA
Radka Nenova, Chief. Assist. Prof. PhD..... 181

STATISTIC MEASUREMENT OF REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITY BETWEEN BULGARIA AND ROMANIA
Tanya Todorova, Chief. Assist. Prof. PhD 190

REGIONAL ASYMMETRES IN PROJECT MANAGEMENT IN BULGARIA (2014-2020)
Yuliyan Gospodinov, Chief. Assist. Prof. PhD 197

COMPARATIVE ANALYSIS OF INDUSTRY IN NORTHERN AND SOUTHERN BULGARIA.
Yavor Stanev, Chief. Assist. Prof. PhD 205

ECONOMIC, SOCIAL, DEMOGRAPHIC PROBLEMS IN BULGARIA

THE "URBANIZATION – HEALTH AND HEALTHY LIFESTYLE" RELATIONSHIP. MEASUREMENT METHODS
Anastasiya Marcheva, Assoc. Prof. PhD 213

CONDITION AND DEVELOPMENT OF THE LABOR MARKET IN PLEVEN DISTRICT
Galina Todorova, Assoc. Prof. PhD 220

REGARDING SOME MACROECONOMIC DATA – A PREREQUISITE FOR IDENTIFYING THE INNOVATIVE OPPORTUNITIES OF THE BULGARIAN ECONOMY
Iskra Panteleeva, Assoc. Prof. PhD 228

SCALE OF BULGARIAN AGRICULTURAL FINANCIAL MARKETS
Lyubomir Lyubenov, Assoc. Prof. PhD Anelia Lyubenova, PhD 237

OPERATIVE CONTROLLING IN THE FIRM
Lydmil Krastev, Assoc. Prof. PhD 247

OPPORTUNITIES FOR EVALUATING SOCIO-ECONOMIC CONVERGENCE WITHIN THE EUROPEAN PILLAR OF SOCIAL RIGHTS
Margarita Shopova, Assoc. Prof. PhD, Tihomir Varbanov, Chef Assist. Prof. PhD, Evgeni Ovchinnikov, Assist. Prof. PhD 254

PPORTUNITIES AND CHALLENGES IN THE DEVELOPMENT OF LAND RELATIONS IN BULGARIA
Marina Nikolova, Assoc. Prof. PhD 263

„FOR" AND „AGAINST" THE ADDITION TO THE METHODOLOGY FOR DETERMINING THE POVERTY LINE IN BULGARIA
Nikolay Ninov, Assoc. Prof. PhD 273

THE BUSINESS ENVIRONMENT AND BREWERIES IN BULGARIA
Sergey Naydenov, Assoc. Prof. PhD..... 282

SOCIAL INEQUALITY – CONCEPTUAL FRAMEWORK AND MEASUREMENT
Vanya Ganeva, Chief Assist. Prof. PhD..... 290

CORPORATE SICIAL RESPONSIBILITY IT THE CONDITION OF COVID-19
Emil Nikolov, Chief Assist. Prof. PhD 298

STATISTICAL STUDY OF CARGO INSURANCE IN BULGARIA FOR THE PERIOD 2010-2019 - MODERN DIMENSIONS
Milen Mitkov, Chief Assist. Prof. PhD..... 306

INCREASING THE LABOR SHORTAGES IN HEALTHCARE
Milena Vladimirova, Chief Assist. Prof. MD 316

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EUROPEAN SOCIAL AGENDA
Ivanka Yankova, PhD Student 323

ECONOMIC, SOCIAL, DEMOGRAPHIC PROBLEMS IN EUROPE

MULTIVARIATE ANALYSIS – A GREAT TOOL FOR A MULTIVARIATE WORLD
Carlos A. Coelho, Full Professor of Statistics PhD 331

DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN THE REGION OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE: VISEGRAD FOUR AND UKRAINE
Yevhen Savelyev, Prof. DSc (Econ.),
Vitalina Kuryliak, Prof. DSc (Econ) 336

ASSESSMENT OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ENVIRONMENTAL COSTS
Antonina Sydorova, Prof. DSc (Econ.), Olena Cherenkevich, PhD Student,
Hanna Anisimova, Research Assist. PhD 343

CROSS-BORDER TRADE OF UKRAINE AND THE VISEGRAD FOUR COUNTRIES
Mariia Lyzun, Prof. DSc (Econ.),
Ihor Lishchynskyy, Prof. DSc (Econ.)..... 352

FORECASTING SERBIAN GDP GROWTH AND UNEMPLOYMENT RATE USING VAR MODEL
Vinko Lepojević, Full professor, PhD,
Tadija Djukić, Full professor, PhD 358

REGIONAL DIFFERENCES IN POPULATION BEHAVIOR IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC, AS EXEMPLIFIED BY MOLDOVA, BULGARIA AND ROMANIA (MD, BG, RO)
Eduad Hirbu. Assoc. Prof. PhD 366

КРЪГЛА МАСА
С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Свищов, 16 октомври 2020 г.

Сборник с доклади

Кръглата маса е организирана в изпълнение на научноизследователски проект №13-2020 „Статистически измерения на регионалните различия и неравенства между Северна и Южна България“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

ISBN 978-954-23-1892-7

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА В МАЛКИТЕ ОБЩИНИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ

Методи Иванов, гл. ас. д-р
Катедра „Регионално развитие“,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“
e-mail: ivanov.metodi@abv.bg

Резюме: *Целта на настоящия доклад е на основата на съществуващите проблеми в демографското и социално-икономическото развитие на малките общини в Република България да се акцентира върху тенденциите и едновременно с това да се поставят редица дискусионни въпроси свързани с необходимостта от осъществяването на териториално-административна реформа с цел намаляване на регионалните различия и диспропорции при малките общини в Република България. Особено внимание трябва да се обърне върху стратегическото планиране и прогнозираното развитие на териториално-административните единици в страната в средносрочен и дългосрочен вариант, тъй като в десетилетието до 2030г. на дневен ред ще излезе необходимостта от териториално-административна реформа отговаряща на демографското и социално икономическо състояние на страната. Още повече, че резултатите от предстоящото преброяване на населението, което ще се осъществи през 2021г. ще зададе новия дневен ред на десетилетието до 2031г.*

Ключови думи*: регионално развитие, регионален икономически растеж, регионални различия и неравенства, местно самоуправление, регионална икономика.*

JEL: *R11, R23, R51, R53, R58.*

REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITIES IN SMALL MUNICIPALITIES IN THE REPUBLIC OF BULGARIA: TRENDS AND PERSPECTIVES

Metodi Ivanov, Chief. Assist. Prof. PhD
Department of Regional development,
Sofia University St. Kliment Ohridski
e-mail: ivanov.metodi@abv.bg

Abstract: *The purpose of this report is based on the existing problems in the demographic and socio-economic development of small municipalities in the Republic of Bulgaria to focus on trends and at the same time to raise a number of issues related to the need for territorial- and administrative reform in order to reduction of regional differences and disproportions in small municipalities in the Republic of Bulgaria. Particular attention should be paid to the strategic planning and projected development of the territorial-*

administrative units in the country in the medium and long term, as in the decade to 2030 on the agenda will be the need for territorial and administrative reform in line with the demographic and socio-economic situation of the country. Moreover, the results of the upcoming census, which will take place in 2021, will set the new agenda for the decade until 2031.

Key words: *regional development, regional economic growth, regional differences and inequalities, local self-government, regional economy.*

JEL: *R11, R23, R51, R53, R58.*

1. Въведение

Представянето на тенденциите и перспективите за развитие в малките общини в Република България преминава през създаването на възможности за разкриването на регионалните различия на отделни териториални нива, на чиято основа следва да се изведат сравнителните конкурентни предимства на малките общини. Изключително полезни в тази посока могат да бъдат извършените сравнителните изследвания, чрез които обикновено се осъществява систематизиране на значителна по обем информация, която е резултат от осъществени комплексни проучвания на територията на отделните териториално-административни нива. Всяко едно проучване свързано с идентифицирането на проблемите в областта на регионалното развитие би подпомогнало провеждането на регионалната политика, както от страна на централната изпълнителна власт, така и от страна на органите на местното самоуправление при разработването на стратегии за управление територията и оползотворяване на пространствата прилежащи в землищата на малките изоставащи общини. При осъществяването на комплексен анализ с цел оценка на развитието на малките общини трябва да се имат предвид очакваните динамични промени съпътстващи развитието на страната особено в резултат на настъпващи социално-икономически кризи, които можем да очакваме по места в резултат на очакваната турбулентност предизвикана от пандемията COVID-19. Определянето на тенденциите и перспективите за развитие на малките общини в Република България предполага от една страна да се разработят и апробират нови модели за оценка, а от друга да се осъществи реорганизация на управлението на националната територия и на съставните й териториално-административни деления. На преден план трябва да се поставят дискусиите за предефинирането на понятията свързани със задълбочаващите се диспропорции между отделните териториално-административни единици, като се преосмислят редица действащи програми и

стратегии при оценката на релацията планирани, очаквани и постигнати резултати от програмното финансиране със средства от структурните фондове на Европейския съюз и осигуреното финансиране и/или съфинансиране от централния бюджет на страната. Определено съществено внимание трябва да се обърне и върху административно-управленските проблеми свързани, както с изработването на проекти за усвояване на европейските структурни фондове, така и с управлението им. В резултат, на което дискусионен остава въпроса за създаването на нови адекватни на промените в демографски и социално-икономически план условия за новата предстояща териториално-административна реформа и прерайонирането на националната територия според съвременните предизвикателства пред регионалното развитие на страната, което трябва да бъде в унисон с регионалната политика на ниво Европейския съюз. Особено видими са регионалните различия и неравенства в малките общини, чиито териториален обхват се определя и се класифицират като общини принадлежащи към „селските райони“. Съществен момент е, че около 230 общини са определени за селски общини и се причисляват към „селските райони“, а употребата на самото понятие е в смисъла на неформална териториална структура, която включва редица общини, които се отличават, както в социално-икономическото си развитие, така и притежават определени териториални различия в резултат, на което се често се групират и подреждат по различни признаци. Особено дискусионен остава въпроса свързан с бъдещото и предстоящо териториално-административно деление дали е необходимо и доколко е необходимо преосмислянето на набора от показатели за оценката от необходимостта от преподреждане, прегрупиране и оценяване на социално-икономическите различия в общините на територията на страната. Т.е. дали не трябва предстоящата териториално-административна реформа да бъде подчинена на предоставянето на формален израз при класифицирането и териториалното деление на общините на райони за целенасочено въздействие, които да са обособени в райони за икономически растеж, райони в индустриален упадък, изостанал граничен район, изостанал селски район, изостанал планински район и едновременно с това да бъде предоставена възможността за териториално-устройственото им планиране и управление.

1. Тенденции при регионалните различия и неравенства в малките общини в Република България

Условно една от тенденциите, които отчетливо могат да се открояят и едновременно с това е характерна за голяма част от малките

общини в Република България се крие в ролята на органите на местното самоуправление и възможностите, с които разполагат за усвояването на средства по оперативните програми. Като например в пограничните общини за Република България с Република Сърбия се е запазилата тенденция за спад на населението, което води след себе си до тенденция към увеличаване на съотношения между размера на общинските администрации и броя на обслужваното от тях население. Доста различна е картината в малките общини, като особено отчетлива е разликата по този показател при пограничните общини. Като от 13 погранични общини от страна на Р. България, община Кюстендил на един служител от общинската администрация се падат 382 души, а в най-малката община на един служител се падат 26 души. Докато средно за пограничните български общини с Р. Сърбия съотношението е на един служител се падат 110 души население. Посочените диспропорции в разглежданите общини ни сигнализират за редица трудности и проблеми, които са налични на местно ниво и които са характерни за преобладаващата част от пограничните общини. Т.е. липсва достатъчен административен капацитет за подготовката, управлението и изпълнението на проекти финансирани по оперативните програми на Европейския съюз, както и по отношение на реализирането на публично-частни партньорства с цел постигането на устойчиво социално-икономическо развитие. Но, от друга страна не трябва да се забравя, че въпреки териториално-административната реформа в момента да не е на дневен ред, тя няма как да бъде избегната в близко бъдеще, особено ако тенденциите в развитието на общините се запазят. Все по-голямо внимание малките общини трябва да обръщат на възможностите за осъществяването на публично-частните партньорства с цел привличане на повече инвестиции на тяхна територия. От друга страна усилията на малките общини на територията на страната трябва да са насочени към повишаването на сътрудничеството по отношение на създаването на възможности и предпоставки за привличане на стратегически инвеститори. В тази връзка важно място по отношение на социално-икономическото развитие на тези територии е развитието на националните секторни политики и програми, както и междудържавните отношения и условия за развитие, които се създават в пограничните райони. Определено трябва да се насочат значителни усилия към осигуряването на национално и европейско финансиране в изоставащите региони с цел да се осигури възможност за постигането на стимулиращо социално-икономическо развитие и задържане на икономически активните лица в тези територии, тъй като се наблюдават сериозни тенденции към

обезлюдяването им и респективно изпадането в ситуация изискваща тяхното заличаване като административно-териториални единици. През следващия програмен период е задължително използването на интегрирания подход за планирането и развитието на пограничните общини, тъй като интегрираният подход ще бъде подкрепен от финансовите инструменти на Европейския съюз и чрез неговото прилагане пограничните общини ще могат да използват последния си шанс за социално-икономическо развитие при настоящото административно териториално деление, тъй като на дневен ред около 2030г. ще се наложи Република България да извърши административно-териториална реформа предвид на негативните демографски тенденции и загубата на възможностите някои общини да останат жизнено способни по отношение на удовлетворяването на населението със социални и здравни услуги.

2. Перспективи за преодоляване на регионалните различия и неравенства пред малките общини в Република България

Определено съществено внимание през новия програмен период 2021-2027г. се обръща върху приложението на интегрирания подход и то „интегрираният подход към градското развитие ще бъде задължително изискване за получаване на подкрепа от финансовите инструменти на ЕС. Интегрираното градско развитие се постига чрез интегрирани планове за градско възстановяване и развитие, което осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и ресурси за планиране за постигане на определени цели с помощта на специфични финансови инструменти.

Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013 - 2025 г. е „средносрочен стратегически документ“, който предоставя насоки за управление на устройствата и защита на националната територия и териториално море и създава предпоставки за пространствена ориентация и координация на секторните политики (Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025г., 2020). Включително Националната стратегия за регионално развитие 2012 - 2022, тя беше ключов документ в най-новото ни законодателство и дългоочаквания инструмент за интегрирано планиране и устойчиво пространствено, икономическо и социално развитие“ (Naydenov, The role of free economic zones for the development of the regional economy, 2018).

Създаването на „интегрираните планове за градско възстановяване и развитие се подчинява на принципите на устойчивото развитие

на градовете и агломерациите и критериите за пространствено развитие. За изготвянето на такъв план е необходима яснота относно текущото градоустройство, приемственост и по-нататъшно разработване на стратегии на най-високо ниво, но диагностиката на състоянието на градовете и регионите, техния потенциал за развитие и противопоставяне на техните ядра. Така интегрираните планове стават реалистични решения, съобразени с финансовия и административен капацитет на дадена община и реалностите и проблемите в областта на действие. Независимо от точността при изготвянето на интегрирани планове за регенериране и развитие на градовете, техният успех трябва да премине през публични изслушвания, екологична оценка и подходящи оценки, за да се осигури устойчиво градско развитие, равен достъп за всички членове на общността и да се защити и подобри околната среда с качество на околната среда. Като основният проблем може да се отбележи, че най-големите градове ще получат най-много пари. Това от своя страна ще доведе до нови дисбаланси в регионалното развитие и ще влоши демографската криза в малките градове и ще доведе до обезлюдяване“ (Naydenov & Traykov, Integrated plans for urban regeneration and development an opportunity for cities to transform (Bulgarian case), 2016). През настоящия 21 век ще се обръща внимание върху изграждането на умни /интелигентни/ градове, които да са ориентирани в икономически и социален план към бъдещето и внедряването и използването на новите технологии. В резултат, на което ще се открои „основната разлика в умния град от традиционния град е в характера на отношенията с гражданите, тъй като в обикновения град базираните на ИКТ услуги не могат да реагират толкова бързо на променящите се икономически, културни и социални условия, колкото услугите в интелигентния град. По този начин интелигентният град, насочен предимно към човека, се основава на ИКТ инфраструктурата и непрекъснатото развитие на града, като се вземат предвид изискванията за екологична и икономическа устойчивост. Умните градове могат да бъдат новите градове, които вече са проектирани като такива, или тези градове, които са базирани на определена цел (като индустриални градове или техно паркове), или които стават „умни“ стъпка по стъпка“ (Naydenov, SMART CITIES - THE FUTURE OF URBAN PLANNING, 2018).

Дискусия

Настоящия доклад има за цел да предизвика научна дискусия относно бъдещото социално-икономическо развитие на малките общини в Република България, тъй като тенденцията на намаляване на иконо-

мически активното население в малките общини предполага намаляване на жизнеността, функционалността и способностите за адекватна реакция на общините към задоволяване на нуждите на местното население. Необходимо е да се търсят възможности за предприемането на проактивни мерки и формирането на политики, планове и стратегии, като например чрез използването на възможностите за публично-частни партньорства от една страна, и от друга чрез кооперирането си за създаването на сравнителни конкуренти предимства и привличането на стратегически инвеститори на територията на малките общини, с цел създаването на работни места и задържането на икономически активното население. В тази връзка освен проучването на възможности за използването на директно финансиране от фондовете и програмите на Европейския съюз, както и инициирането и създаването на такива наднационални възможности за търсене на стратегически инвеститори. Остават редица дискусионни въпроси нерешени, като един от тях е: Какви подходи, техники, модели могат да използват малките общини за привличане на вниманието към себе си?

Заключение

Намаляването на регионалните различия и неравенства в малките общини на територията на страната предполага необходимостта градските райони да управляват своето развитие, чрез осъществяването на подкрепа за повишаването на икономическата конкурентоспособност посредством засилване на ролята на социалното сближаване и подобряването на качеството на живот на граждани обитаващи населените места в малките общини. Създаването на интелигентни градове на бъдещето предполага местната власт да бъде не само новатор, но и да стимулира иновациите, чрез повишаване на възможностите за партньорство с университетите и изследователските организации на територията на страната с цел постигане на интегрирано стратегическо градско планиране. Определено изоставащите региони в страната се нуждаят от осъществяването на целенасочена подкрепа чрез изработването на специални секторни стратегии, а този процес предполага регионалната политика да остане приоритет и през следващото десетилетие. Тъй като е необходима постоянна подкрепа за изостаналите региони, чрез планирането и изпълнението на проекти, които да допринесат за икономическото и социално сближаване между регионите в България, особено на тези региони, които се нуждаят от стимулиране на икономическото им развитие за постигането на догонващ растеж

чрез приоритетно финансиране свързано с изпълнението на специално обособени стратегии, където отчетливо да са дефинирани „изоставащите“ региони, както на ниво NUTS III (области), така и на ниво LAU 1 (общини). Приоритетни области на финансиране в изоставащите общини трябва да са образованието и професионалното обучение с цел да се намали безработицата и едновременно с това трябва да се търсят възможности за насърчаването на младежите да остава в съответните помалки населени места. В тази връзка централната изпълнителна власт трябва да търси възможности за осигуряването улеснен достъп до кредити за стартиране на бизнеси и едновременно с това да стимулира подпомагането и подобряването на управлението на органите на местното самоуправление.

ЛИТЕРАТУРА

Naydenov, K. (2018). SMART CITIES - THE FUTURE OF URBAN PLANNING. *5th SGEM International Multidisciplinary Scientific Conferences on SOCIAL SCIENCES and ARTS SGEM2018*, *18*, стр. 205-212. doi:10.5593/sgemsocial2018/5.2/S19.025

Naydenov, K. (2018). The role of free economic zones for the development of the regional economy. Albena: 5th SGEM International Multidisciplinary Scientific Conferences on SOCIAL SCIENCES and ARTS SGEM. doi:10.5593/sgemsocial2018/5.2/S20.069

Naydenov, K., & Traykov, T. (2016). Integrated plans for urban regeneration and development an opportunity for cities to transform (Bulgarian case). *Lokalna samouprava u planiranjju I uredenju prostora I naselia*, (стр. 497-503). Belgrade.

Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025г. (март 2020 г.). Извлечено от www.eufunds.bg: https://www.eufunds.bg/sites/default/files/uploads/oprd/docs/2020-05/0_ANKPR_CORRECTED_30.04.2020%20final.pdf